

ตำนานพระมอเต๋มา

หมู่บ้านแห่งหนึ่งมีพระมอเต๋มา คนสุดท้ายของชาวส่วยหรือชาวภูยกุย ที่มีอาชีพคล้องช้างป่า มีชื่อเสียงเลื่องลือไปทั่วทุกสารทิศ ในความสามารถเกี่ยวกับการจับช้างป่าตั้งแต่ยังเป็นเด็กหนุ่มที่ยังไม่ได้แต่งงาน ต่อมาได้แต่งงานกับหญิงสาวชาวบ้านใกล้เคียง อยู่กินกันมาจนมีลูกชายหนึ่งคนชื่อ “ก่อง” หรือภาษาส่วยเรียกว่า “อาหก่อง” เป็นที่รักและห่วงใยของพ่อแม่เป็นอย่างมาก เมื่อเติบโตเข้าสู่วัยหนุ่มก็ได้รับตำแหน่ง “กำรวงปัด” (ครูบาใหญ่) ตามประเพณีที่มีพ่อเป็น พระมอเต๋มา โดยไม่ต้องไต่เต้าตามลำดับ โดยประเพณีที่สืบทอดกันมาได้กำหนดไว้ว่า “ผู้มีตำแหน่งสูงสุดในบรรดาหมอช้าง ถ้ามีลูกคนแรกเป็นผู้ชาย ให้หมอช้างทั้งหลายนำเอาเปลือกต้นกระโดนมารองรับตัวเด็กให้นอน พร้อมกับประกาศยกฐานหรือตำแหน่งหมอช้าง คือ “กำรวงปัด” ให้ โดยไม่ต้องผ่านขั้นตอนใดๆ แต่ถ้าลูกคนแรกเป็นผู้หญิงก็จะมีสิทธิพิเศษดังกล่าว”

ก่อง หรือ อาหก่อง เป็นทายาทสืบทอดมรดกทุกอย่างต่อจากพระมอเต๋มา ที่พ่อแม่ภาคภูมิใจมาก เพราะตั้งแต่เล็กจนโตก่องเป็นเด็กดี มีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่และขยันขันแข็ง พระมอเต๋มาจึงคิดที่จะถ่ายทอดวิชาทุกอย่างให้กับลูกชาย ให้มีความสามารถทุกอย่างโดดเด่นเหนือชายหนุ่มทุกคนในหมู่บ้าน

วันหนึ่ง พระมอเต๋มา ได้พาลูกและภรรยาออกไปเรียนรู้การคล้องช้างป่า โดยไม่บอกใครเลย เพราะต้องการตามใจลูกที่ไม่ต้องการให้ใครรู้ หรืออาจเป็นเพราะความประมาทของพระมอเต๋มาด้วย ประกอบกับความเย่อหยิ่งในความสามารถของตนเองที่ไม่มีใครเทียบเท่า จึงคิดว่าจะทำอะไร หรือทำอย่างไรก็ได้

ย้อนกลับไปในอดีต “อาหก่อง” เคยเกิดเป็นลูกช้างป่า ถูกพระมอเต๋มาคล้องมาได้ เมื่อนำมาฝึกอย่างหนักในหมู่บ้าน ก็ทนกับสภาพสิ่งแวดล้อมที่ยากลำบากไม่ได้จึงตรอมใจตาย แล้วได้กลับชาติมาเกิดเป็นลูกชายของพระมอเต๋มา อาหก่องสามารถจำชาติก่อนได้ทุกอย่าง จึงคิดถึงแม่ช้างป่าอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะเวลาที่เห็นบรรดาหมอช้างออกไปคล้องช้างในป่า ก็ยิ่งคิดถึงแม่มากยิ่งขึ้น

เมื่อกลับชาติมาเป็นคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้เกิดมาเป็นลูกของพระมอเต๋มาแล้ว ก็ได้โอกาสเหมาะที่รอคอยมานาน ในตอนที่พระมอเต๋มาจะพาภรรยาและตนเองออกไปคล้องช้าง ซึ่งตามธรรมเนียมแล้ว การออกไปคล้องช้างในป่านั้น ได้ห้ามนำภรรยาไปด้วย นอกจากนี้ก็ห้ามให้ลูกนั่งบนช้างเชือกเดียวกันกับพ่อด้วย แต่พระมอเต๋มาก็ละเลยไม่ปฏิบัติตาม ซึ่งถือว่าผิดธรรมเนียมประเพณีอย่างร้ายแรง ทั้งนี้อาจเนื่องจากเชื่อว่า ตนเองเป็นผู้มีตำแหน่งสูงสุด มีความสามารถที่จะดูแลภรรยาและลูกได้ นอกจากนี้ ยังต้องการให้อาหก่องไม่ต้องลำบากในการหุงหาอาหารให้ ที่สำคัญคือ ต้องการฝึกลูกชายให้เป็นคนเก่งโดยไม่ต้องการให้ใครรู้

ก่อนออกไปคล้องช้างป่า และระหว่างการเดินทางไปคล้องช้างในป่าลึก อาหก่องได้ขอร้องให้พ่อคล้องเอาช้างผู้เป็น 'แม่ช้าง' โดยให้เหตุผลว่าเมื่อคล้องได้แม่ช้างแล้ว ลูกช้างก็ต้องติดตามผู้เป็นแม่ช้างมาด้วย แต่พระมอเต๋มาผู้เป็นพ่อได้บอกว่า "โดยธรรมเนียมการคล้องช้างนั้น จะไม่คล้องเอาแม่ช้าง การคล้องช้างจะคล้องเอาเฉพาะลูกช้าง เพราะต้องการให้แม่ช้างอยู่ในป่าเพื่อผลิตลูกช้างให้อีกต่อไป และถ้าคล้องเอาแม่ช้างไปด้วย จะทำให้การฝึกลูกช้างเป็นไปด้วยความยากลำบาก ลูกช้างจะคลอเคลียกับแม่ช้าง และไม่สนใจการฝึกซ้อม" ความขัดแย้งระหว่างพ่อกับลูกเป็นอยู่เรื่อยๆ เพราะต่างคนต่างยืนยันความเห็นของตน ไม่มีใครยอมใคร เมื่อถึงบริเวณดงช้าง พระมอเต๋มาได้นำภรรยาพร้อมด้วยสัมภาระต่างๆ ไปไว้ที่จันทรมย์ (ที่พัก) ใกล้ต้นหว้าใหญ่ เพื่อให้ภรรยาคอยหุงหาอาหารไว้ให้ตนกับลูกชาย โดยให้ภรรยาอยู่ตามลำพังเพียงผู้เดียว

ต่อจากนั้น พระมอเฒ่าก็เริ่มทำพิธีเบิกไพร (เปิดป่า) จัดหนึ่งปะกำมาวางบนหลังข้าง ไม้คันทามและอุปกรณ์ที่จำเป็น โดยให้อาห่องเป็น 'มะ' นั่งท้ายบนข้างต่อ เสร็จแล้วก็พากันขับข้างเข้าสู่ป่าที่ข้างอาศัยอยู่ เดินทางไปได้สักครู่ใหญ่ พระมอเฒ่าก็มองเห็นโขลงข้างใหญ่กำลังกินอาหารอย่างเงิบๆ พระมอเฒ่าจึงได้ขับข้างอาสาเข้าใกล้โขลงข้างทันที บังเอิญว่าข้างโขลงนั้นมี 'แม่ข้าง' ซึ่งในอดีตเคยเป็นแม่ของอาห่อง พร้อมน้องๆ และเพื่อนๆ อีกมากมายอยู่ด้วย อาห่องเมื่อเห็นดังนั้น ก็ตะโกนบอกพ่อให้คล้องเอาแม่ข้างโดยเร็วหลายๆ ครั้ง แต่พระมอเฒ่าไม่สนใจเพราะต้องการคล้องลูกข้างเท่านั้น

อาห่อง ได้เห็นพ่อไล่กวดลูกข้าง เห็นภาพที่แม่ข้างพยายามปกป้องลูกข้างให้วังหนีโดยเร็ว ได้เห็นสภาพแม่ข้างที่ตกใจ เห็นแม่ข้างเหนื่อยหอบ เพราะแม่ข้างแก่มากแล้ว จึงตัดสินใจกระโดดขึ้นหลังแม่ข้างไป ฝ่ายแม่ข้างเมื่อเห็นคนกระโดดขึ้นหลังก็ตกใจกลัวสุดขีด จึงเร่งความเร็วในการวิ่งสุดชีวิต ทำให้ห่างออกไปไกลจากพระมอเฒ่าเรื่อยๆ ฝ่ายข้างต่อเมื่อไม่มีผู้ขับขี่หรือบังคับก็ไม่ใส่ใจที่จะวิ่งไล่กวดโขลงข้างต่อไปอีก

ทางด้าน พระมอเฒ่า ก็ตกใจที่เห็นอาห่องกระโดดขึ้นหลังแม่ข้างไป และด้วยความเป็นห่วงลูก พระมอเฒ่าก็ได้ร้องเรียกหา อาห่องๆๆๆ ไปเรื่อยๆ โดยไม่สนใจฝูงลูกข้างอีกต่อไป แต่กลับให้ข้างวิ่งตามแม่ข้างเพื่อติดตามหาอาห่อง ได้ยินเสียงอาห่องร้องตอบมาว่า "กู่กู่ๆๆ" แต่เสียงนั้นก็ห่างไกลออกไปเรื่อยๆ เพราะแม่ข้างเองก็รีบหนีให้เร็วสุดชีวิตเพราะมีคนขี้อยู่บนหลังของตนเอง จนในที่สุด แม่ข้างที่ อาห่อง กระโดดขึ้นขี่ก็หายลับไป พร้อมกับความมืดที่เริ่มปกคลุมป่า พระมอเฒ่าเสียใจมาก และได้พยายามค้นหาอาห่องลูกชายท่ามกลางความมืด แต่ก็ไม่มีวีแววและเสียงขานตอบจากลูกชายเลย เมื่อมืดมากแล้ว พระมอเฒ่าก็ตัดสินใจกลับไปหาภรรยาพร้อมข้างคู่ใจ ระหว่างทางก็ตัดพ้อว่า "ลูกทิ้งพ่อแม่ที่แท้จริงไปได้ลงคอ ทั้งที่ตนเองหวังดีอยากให้อาห่องเก่งกว่าคนอื่นๆ ทำไมลูกถึงไม่เข้าใจพ่อแม่เลย"

พระมอเฒ่าได้แต่รำให้มาตลอดทาง เมื่อมาถึงต้นหว้าใหญ่ก็ได้ร้องเรียกภรรยา แต่ไม่มีเสียงใครตอบรับก็เข้าใจว่าภรรยาคนนอนหลับ แต่เมื่อเดินเข้าไปหากก็ไม่เห็นภรรยาอนอยู่ จึงเดินเรียกหาภรรยาไปเรื่อยๆ แต่ก็ไม่พบ ด้วยความเหนื่อยล้าและความมืดปกคลุมไปทั่ว พระมอเฒ่าจึงตัดสินใจว่า จะตามหาภรรยาในตอนกลางวันแทน

เมื่อถึงเวลาเช้า พระมอเฒ่าจึงเดินตามหาภรรยาตนเองอีกครั้ง ปรากฏว่าเจอเลือดและเศษเนื้อชิ้นน้อยกระจายอยู่เป็นบริเวณกว้าง พระมอเฒ่าเกิดความสงสัยจึงเดินตามหาไปทั่ว ในที่สุดก็พบแขนข้างหนึ่งของภรรยาอยู่บนพื้น ที่มีเลือดกระจายอยู่ทั่วบริเวณจึงเข้าใจว่า เสียได้กีดกันภรรยาของตนไปแล้ว พระมอเฒ่าทั้งตกใจและเสียใจเป็นเท่าทวีคูณ ได้แต่ร้องให้จวนจะขาดใจตายตามลูกและภรรยาไป ด้วยความเสียใจบวกกับความเหนื่อยล้าของพระมอเฒ่า ทำให้หมดกำลังที่จะคิดทำอะไรต่อไป จึงได้นำแขนข้างหนึ่งของภรรยาขึ้นหลังข้าง และนอนนิ่งๆ อยู่บนหลังข้างเพื่อให้ข้างพากลับบ้าน

เมื่อถึงหมู่บ้าน ชาวบ้านต่างสงสัยว่า พระมอเฒ่าหายไปไหน ภรรยาและอาห่องหายไปไหน เมื่อถูกชาวบ้านถามมากๆ ยิ่งไปตอกย้ำความเสียใจให้กับพระมอเฒ่ามากยิ่งขึ้น พระมอเฒ่าไม่ตอบชาวบ้านแต่อย่างใดได้แต่บอกว่า ตนเองไม่เหลืออะไรแล้ว จะเหลือก็เพียงแค่นางเท่านั้น ทุกคนต่างดูสัมาภาระของพระมอเฒ่าที่อยู่บนหลังข้าง เมื่อเห็นแขนข้างหนึ่งและอุปกรณ์อื่นๆ แต่ไม่เห็นภรรยาและอาห่องลูกชายของพระมอเฒ่า ก็คาดเดากันพอเข้าใจเรื่องราวต่างๆ ได้บ้าง พระมอเฒ่าได้ฝากส่วนแขนของนาง (หมายถึงแขนของภรรยา) ให้ทุกคนจัดการแล้วแต่ความเหมาะสมด้วย ส่วนคนที่จะไปคล้องข้าง หรือทำอะไรเกี่ยวกับข้างก็ให้ขอ 'อาห่อง' ทุกครั้ง เพราะอาห่องถือว่าเป็นเจ้าของข้างในป่าทั้งหมดไปแล้ว และก่อนพระมอเฒ่าสิ้นใจ พระครูปะกำ (เป็นตำแหน่งรองจากพระมอเฒ่า) ได้เข้าไปกอดพระมอเฒ่าพร้อมกับจับหนึ่งปะกำไว้ เป็นการรับมอบพิธีการ

คล้องช้างไว้ต่อจากพระมอเต๋มา โดยให้สัญญาว่า จะรักษาประเพณีการคล้องช้างไว้มิให้สูญหายชั่วลูกชั่วหลาน จะรักษาให้สุจริตและรักษาให้เคร่งครัด แต่ไม่ขอรับตำแหน่งเทียบเท่าพระมอเต๋มา จะขอรับเพียงตำแหน่งพระครูปะกำเท่านั้น

ข้อคิดที่ได้ จากเรื่องเหล่านี้พอสรุปว่า ในการอยู่รวมกันเป็นกลุ่มชนหรือการทำงานเป็นกลุ่มนั้น ทุกคนจะต้องเคารพกฎ ระเบียบ กติกาของหมู่คณะอย่างเคร่งครัด ทุกคนจะต้องสามัคคีกัน มีจิตใจบริสุทธิ์ ถ้าไม่เคารพกฎระเบียบ กติกา หรือเห็นแก่ตัว เอาเปรียบผู้อื่น ก็จะได้รับผลร้ายตอบแทนทั้งกับตนเองและครอบครัว